

A DEBRECENI EGYETEM HABILITÁCIÓS FÜZETEI

ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

A szász-magdeburgi jog hatása a középkori Magyar Királyságban

Autonómia és jogi transzfer

HABILITÁCIÓS TÉZISEK

ÍRTA:

Dr. Gönczi Katalin

aki

ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYOK TUDOMÁNYÁGBAN

habilitáció elnyerésére pályázik

DEBRECEN

2014

I. A kutatás tárgya

Közép- és Kelet-Európa középkori és koraújkorai jogi kultúrájára a *ius commune* mellett két jogforrás volt jelentős hatással: a szász tükör és a magdeburgi jog. A mai jogtörténetírásban a „szász-magdeburgi jog” fogalmi megjelöléssel számon tartott joganyag Európa keleti felének jogéletét „kulturális összekötőerőként” alakította. A *western legal tradition* és a kelet-európai országok jogi hagyományai közötti összekötő kapocs volt a magdeburgi jog. A kutatás mai állása szerint a mai Lengyelországban, Litvániában, Csehországban, valamint Ukrajna, Fehéroroszország, Szlovákia, Románia és Magyarország területén volt jelen a szász tükör és a magdeburgi jog, ezért e két jogforrás az európai jog- és kultúrtörténet jelentős emlékének, Közép-Kelet-Európa történelmi örökségének tekinthető.

Az európai integráció ezen intenzív szakaszában a európai jogi kultúra közös alapjainak a megismerése a tudományos figyelem középpontjába került. Míg Európa okcidentális jogi kultúrája széleskörűen feltárt tudományterületet jelent, addig a közép-kelet-európai jogfejlődés számos tényezője még a jogtörténeti kutatások „fehér foltjaként” tartható számon. A szász-magdeburgi jog kutatása ezt a hiányt igyekszik pótolni.

A szász-magdeburgi jog hatása elsősorban a városi jogforrásokban mutatható ki, így vizsgálat során fontos szerephez jut a középkori városfejlődés, a németek letelepedése s annak gazdasági és társadalmi háttere. A kutatásban ismertetésre kerül a középkori magyar jogfejlődés története, az alkotmányjogi keretek és a középkori magyar jogrend rendi tagozódása. A középkori Magyar Királyságban az európai alapú *ius commune* hatása, a római jog recepciója az erdélyi szászoknál, valamint a kodifikációs törekvések is a vizsgálat tárgyát képezik.

II. A kutatás célja és módszere

A vizsgálat célja két irányból közelíthető meg. Egyrészt a német jog magyarországi hatásával foglalkozik a kutatás, s a szász-magdeburgi jog közép-kelet-európai hatókörét igyekszik pontosítani, másrészt a középkori Magyar Királyság jogfejlődésének a sokszínűségét tárja fel. A kutatásnak további célkitűzése, hogy erősítse a közép-és kelet-európai térség jogi identitástudatát, valamint a módszertani alapok regionális alkalmazhatóságát is hivatott vizsgálni.

A középkori Magyar Királyságra vonatkozó kutatás részét képezi a lipcsei székhelyű Szász Tudományos Akadémia keretei között 2004 óta végzett kutatómunkának, mely a szász-magdeburgi jog közép- és kelet-európai hatókörének a vizsgálatát tűzte célul.¹

A középkori német jog hatásával, mint azt Fügedi Erik a magyarországi német települések vizsgálata során már egy 1975-ben megjelent írásában hangsúlyozta,² európai keretek között lehet foglalkozni. Ez a megközelítés a 19. században keletkezett, a nemzetállamok létrejöttét tükröző történetiszemlélet meghaladását jelenti, mert a középkori jogfejlődés nem vizsgálható nemzeti keretek között. A nemzeti történetírás helyett így a középkori német jog hatásának a vizsgálata egy európai irányultságú vizsgálati módszer alkalmazásával lehetséges. Így lehet a régiókat összekötő szálakat a maguk egészében jellemezni. Az európai összefüggések vizsgálata tehát a jelenkori jogtörténeti kutatások alapkérdéseként kezelendő, mely számos új felismerésre vezet.

A kutatás során az európai várostörténet módszertani újításai is alkalmazást nyertek. Itt a városjogtörténet és a modern városszociológia eredményeinek a figyelembevételével, Max Weber városszociológiája³ alapján a nyugati, úgynevezett „középkori-okcidentális” típusú város kategóriája jelentette a vezérfonalat. A weberi szociológia hatalmi elméletéből eredeztethető „nyugat-európai/okcidentális város” fogalma a szabad jogállású települések leírására szolgál. Az autonóm jogállású szabad királyi városi státusz megfelelt az „okcidentális város” típusának. A Gerhard Dilcher-féle jogtörténeti városfogalom elemei,⁴ a városi béke, a városi szabadság, a városjog és a városlakók közösségi mentalitása szintén módszertani novumként szerepeltek.

---

¹ Lück, Heiner, Einführung: Das sächsisch-magdeburgische Recht als kulturelles Bindeglied zwischen den Rechtsordnungen Ost- und Mitteleuropas. in: Eichler, Ernst; Lück, Heiner (szerk.) Rechts- und Sprachtransfer in Mittel- und Osteuropa. Sachsenspiegel und Magdeburger Recht. Internationale und interdisziplinäre Konferenz in Leipzig vom 31. Oktober bis 2. November 2003. (=Ivs saxonico-magdeburgense in oriente. 1). Berlin 2008, 1-28 p.

² Fügedi, Erik, Das mittelalterliche Ungarn als Gastland, in: Die deutsche Ostsiedlung des Mittelalters als Problem der europäischen Geschichte, szerk.: Walter Schlesinger, Sigmaringen 1975, 507 p.

³ Weber, Max, Wirtschaft und Gesellschaft. Grundriß der verstehenden Soziologie. Frankfurt a. Main 2005.

⁴ Dilcher, Gerhard, Rechtshistorische Aspekte des Stadtbegriffs. in: Vor- und Frühformen der europäischen Stadt im Mittelalter. Bericht über ein Symposium in Reinhausen bei Göttingen in der Zeit vom 18. bis 24. April 1972. I. rész, (szerk.) Herbert Jankuhn, Walter Schlesinger, Heiko Steuer, Göttingen 1973. 12-32 p.; Bader, Karl Siegfried; Dilcher, Gerhard, Deutsche Rechtsgeschichte. Land und Stadt - Bürger und Bauer im Alten Europa. Berlin 1999.

A társadalomtudományban egy viszonylag új megközelítési módot jelentő „kulturális transzfer” alkalmas módszernek bizonyult a jogtörténeti kapcsolatok jellemzésénél. A transzfer, mint módszertani megközelítés először történész körökben került a figyelem középpontjába s az 1980-as évek közepétől vált ki a komparatistikából. A jogi transzfer fogalma, szemben a recepcióval az átvétel történet-szociológiai háttérét is megvilágítja, mert a közvetítőkre, az egyéni és intézményes csatornákra is irányítja a figyelmet. Így a jogi transzfer elemzése nyomán a kutatásban az átvétel útja is helyet kap. Ezzel a módszertani megközelítéssel a szász tükör és a magdeburgi jog kelet-európai hatása pontosabban megragadható.

A jelenkori összehasonlító jogtörténetírás a kutatás korábbi irányának az ismeretét is feltételezi, így az újkori tudománytörténeti vizsgálatok is jelentős szerepet kapnak a szász-magdeburgi jog kutatásában, melyből a német jog hatásának politikához közeli megítélése is megismerhető.

III.A kutatás eredményei

A szász-magdeburgi jog Európa keleti területei felé vezető útja a települések alapításával és kiváltságaik elismerésével köthető össze. Mivel Nyugat-Európában a 12. század végére a városhálózat már jórészt kialakult, így az új települések alapítása a magdeburgi jog hatásának a kelet-európai irányát is meghatározta.⁵

A 12. század második felében bekövetkező nyugat-európai migrációs hullám eredményeként jelentős számban érkeztek telepések a Magyar Királyság területére. A magyar királyok támogatták a vendégek (*hospites*) letelepedését, mert ily módon a királyi birtokok megművelése, a bányakincsek kiaknázása, a kincstári bevételek növelése is lehetővé vált. A németek keletre irányuló migrációjának következtében két nagy német települési egység jött létre: a Szepességben a szepesi szászok és Erdélyben az erdélyi szászok közössége.

Német, vallon, flamand, francia és olasz hospesek, kereskedők, kézművesek és bányászok közvetítették azokat a jogszokásokat, melyek a városjog kialakulásához vezettek. A kereskedő és kézműves vendégek közössége a várak melletti települések magvát alkotta, a vendégek az egyházi és világi igazgatási központok körül telepedtek le. Ez a *suburbium*-nak nevezett település jelentette a középkori városok előképét.

---

⁵ A magdeburgi érsekség területén, az anhalti grófságban, a brandenburgi örgrófságban, Szászországban, s Thüringia egyes területein újonnan alapított településeknek a magdeburgi jog alapján adományoztak kiváltságokat már a 12. és 13. század fordulóján.

1. Az autonóm jogi státusz

A német lakosságú települések jogainak elismerésével indokolható a német joggal való szimbiózis első szakasza. A 13. századi kiváltságlevelekben a király által elismert szabad bíróválasztás a közösségek autonóm jogéletét alapozta meg. A fehérvári vendégek kiváltságainak az átruházása kapcsán tettek említést IV. Béla király városi privilégiumai a szabad bíróválasztásról. Így a vendég telepések régi, bevett jogszokásaik szerint élhettek. A fehérváriak kiváltságai a városjogok fejlődésének korai szakaszában az autonóm jogi státusz alapjául szolgáltak, ez a királyi akaratnyilatkozat azonban nem jelentette a magdeburgi jog átruházását.

A 13. század utolsó harmadától kezdve budai mintára adományozta a király a hospesek kiváltságait. IV. Béla 1263-ban, Buda alapítása után 20 évvel már a budaiak szabadságai szerint biztosított a füzitői vendégeknek előjogokat. A bíró törvénykezését illetően is tartalmazott rendelkezést a füzitői oklevél; a közösség élén levő falunagy volt hivatott a köztük lévő perekben ítélni. A 14. században már a jelentősebb kereskedővárosoknak is a budai polgárokat megillető szabadságokat adományozták az uralkodók. Itt lehet keresni a szabad királyi városi státusz kezdeteit.⁶

2. A szász-magdeburgi jog a Budai Jogkönyvben

A jogi transzfer a Nyugat-Európa és Magyarország közötti kulturális kapcsolatok nyomán jött létre. Az Anjou- és Luxemburgi-ház uralkodása idejére tehető az a gazdasági és szellemi fellendülés, mely a városok jogéletére is rányomta bélyegét. A jogi transzfer különösen a fejlett kereskedővárosok esetében figyelhető meg, a dunai kereskedelemben részt vevő városok az osztrák-délnémet régióval kerültek kapcsolatba. Buda és Nagyszében patríciusai között például számos korábbi nürnbergi illetve regensburgi polgárt találunk. A német polgárok magyarországi kereskedővárosokba való beköltözése kedvezően hatott a kulturális kapcsolatok alakulására.

A középkori Magyar Királyságban a városfejlődés későbbi szakaszában, a városjog írásbeli rögzítésének az idején követhető nyomon a magdeburgi jog, hatása a 15. századi magyarországi jogi kompendiumokban már érzékelhető, a koraújkori jogkönyvekben pedig egyértelműen kimutatható.

---

⁶ Eperjes városnak 1374-ben kiadott oklevél szerint a városban a polgárok adásvételi jogára nézve a budaiak szabadságai voltak irányadók. 1376-ban a bártfai polgárok közössége Nagy Lajos királytól a bíróválasztásra is ugyanazon előjogokat nyerte el, mit Buda és Kassa polgárai élveztek.

A 15. század elején feljegyzett Budai Jogkönyv kezdetén a budai jog magdeburgi joggal való egyezésére utalt a szerző. „Itt kezdődik a Buda városának jogaira alapozott jogkönyv, amely némely tételében, illetőleg részében megegyezik a magdeburgi joggal [...]”⁷ Ezen kitétel alapján is megállapítható, hogy a középkori Magyar Királyság vezető városában a jogkönyv szerzője számára a magdeburgi jog mint jogi kategória ismert volt.

A Budai Jogkönyvben feljegyzett „hatalmi piramis” élén a két kard elmélete (*Zweischwerterlehre*) áll, melynek forrása egyértelműen a szász tükör volt. A világi és egyházi hatalom kompromisszumának szimbólikus ábrázolása a 13. századi szász tükör alapján terjedt el, s ez a 15. századi magyar városi jogforrásba is felvételt nyert.

A Budai Jogkönyv jogdogmatikai elemzése a magdeburgi jog boroszlói illetve görlitzi jogértelmezésének illetve a német jogkönyvek hatását mutatta ki. Az öröklési jogi, kötelmi jogi illetve büntetőjogi rendelkezések a német jogforrásokban megtalálható jogi megoldásaival állíthatók párhuzamba, mint arra a jogirodalomban Blazovich László, Andreas Michnay és Paul Lichner valamint Néda Relković rámutatott. A Budai Jogkönyvben a polgárok gyűlésén való részvétel kötelezettsége (*Dingpflicht*) és a szavatossági jogra utaló rendelkezések alapján valószínűsíthető, hogy forrásként a magdeburgi esküdtek kollégiumának Boroszlónak 1261-ben kiadott a jogi iránymutatása szolgált. Ezt a két rendelkezést a Budai Jogkönyvben egy artikus tartalmazza, s ugyanolyan rendszerben, mint a boroszlói iránymutatás. A szerkezeti felépítés mellett tartalmi párhuzamok és szóbeli egyezés is megfigyelhető ezen a helyen, mely a magdeburgi jogi iránymutatás jogforrási jellegére utal. Ezáltal megállapítható, hogy a Budai Jogkönyv szerzője számára nemcsak a magdeburgi jog mint jogi kategória volt ismert, de a jogkönyv összeállítása során a magdeburgi jogi jogforrások is rendelkezésére álltak.

A két, illetve hat eskütárral letett tisztítóeskü (*selbdritt* illetve *selbsieband*), mely a Budai Jogkönyvben több helyen is bizonyítóeszközként szerepel, a szász-magdeburgi jog bevett jogintézménye volt, s ebben az esetben is a német városjogokból való jogi transferről beszélhetünk.

Szintén német jogi jogintézmény volt a Budai Jogkönyvben is feljegyzett tényállás, a sértett házában elkövetett fegyveres támadás, a házi béke megsértése (*Heimsuchung*). Az idegen személy házába való behatolás és testi épségének a sértése a város urát megillető jogszolgáltatás közé sorolható bűncselekménytípus (*causae maiores*) volt a német jogban. A ház békéjé-

---

⁷ Ofner Stadtrecht 1. Blazovich László/Schmidt, József (szerk.): Buda város jogkönyve, 2. köt., Szeged, 2001, 301 p..

nek a megsértése ismert jogi kategóriaként szerepel a Budai Jogkönyvben. Ebben az esetben is megfigyelhető, hogy a Jogkönyv szerzője ismerte a jogi terminológiát, jogban járatos személy volt.

A szász tükör, a sváb tükör és a magdeburgi jog normáinak a magyarországi városi jogokban való továbbélése jellemzi e korszakot. A Budai Jogkönyv a középkori Magyarország több városjogi feljegyzésénél is példaként szolgált, így a Selmeci Jogkönyv is vett át belőle illetve a Budai Jogkönyv a Zsolnai Jogkönyv rendelkezéseivel is párhuzamos gondolatokat tartalmaz. Hasonló gondolatvezetést, kifejezéseket, s tényállási felépítést találhatunk az 1378-ban feljegyzett Zsolnai Jogkönyvben, ahol a *Heimsuchung* szintén büntetőjogi kategória formájában jelenik meg. A párhuzamos gondolatok közös forrása a szász-magdeburgi jog körében kereshető: a Sächsisches Weichbildrecht illetve a magdeburgi esküdtek 1261-es boroszlói vagy 1304-es görlitzi jogi iránymutatása lehetett.

3. A jogi transzfer útja

A jogi transzfer megalapozásában jelentős része volt a német illetve lengyel kereskedővárosokkal fennálló kapcsolatoknak; a kereskedelmi kapcsolatok a jogszokásokat is közvetítették. A Budai Jogkönyv, mint a városi jog legteljesebb forrása Buda 15. századi fejlett gazdasági életéről tanúskodik. A távolsági kereskedelem útján jutott el Budára a Jogkönyvben feljegyzett széles áruválaszték. A délnémet posztókereskedők, az olasz selyem- és fűszerkereskedők, a bankügyletek terén jelentős szerepet játszó firenzeiek jelenlétéről tudósít a Jogkönyv.

A magdeburgi jog hatása Budán Boroszló közvetítésével valószínűsíthető.⁸ A Budai Jogkönyv egy cikkelyében említést tesz a boroszlói kereskedőkről, akik áruikkal Pestnek tartottak, hogy Buda árumegállító jogát elkerüljék.⁹ Boroszló volt az egyik első lengyel város, mely a város urának akaratnyilatkozata alapján magdeburgi joggal élt. 1241-ben kelt Boroszló lakosainak az első kiváltságlevele, melyben a város ura, a sziléziai herceg a polgárokat személyükben szabadnak ismerte el. A városi szabadságokat a tatárjárást követően megerősítették.

---

⁸ Nikolicza, Erika, Boroszló és Görlitz lehetséges szerepe a budaiak magdeburgi joggal való megismerkedésében, in: Tiszteletkőr. Történeti tanulmányok Draskóczy István egyetemi tanár 60. születésnapjára, Budapest, Eötvös, 2012, 155-163 p.

⁹ Ofner Stadtrecht 444: „Az 1502. évben a boroszlóiak megrakott kocsijaikkal fent Esztergomnál átkeltek a Dunán és a túloldalon Pest felé haladtak, ellentétben városi privilégiumainkkal, amelyek szerint a lerakódásra csakis itt Budán kerülhet sor, és sehol másutt Magyarországon.” Blazovich, László /Schmidt, József (szerk.): Buda város jogkönyve, Szeged 2001, 2. köt., 544 p.

A mai Szlovákia területén található kereskedővárosok jogéletére jelentős befolyást gyakorolt Krakkó, mint királyi székhely, egyetemi központ és kereskedőváros. A nyugat-keleti útvonalon Krakkón keresztül is vezetett útja a német és lengyel kereskedőknek a Magyar Királyság városaiba. Krakkó kiemelt jogi státuszát 1257-ben a lengyel király szintén a magdeburgi jog szerint garantálta. A krakkói kiváltságlevél esetében a magdeburgi jogot boroszlói mintára adományozták, ami a magdeburgi jog helyi változatának a kialakulására is utal. A magdeburgi jogú Krakkó közelsége, s a 13 szepességi város lengyel királynak 1412-ben történt elzálogosítása a magdeburgi jog intenzív kisugárzását jelentette.

A Krakkóval fennálló kereskedelmi kapcsolatokra is bőven található utalás a városi forrásokban. Eperjes városa rendszeresen Krakkóban szerezte be a papírt, mely egyrészt a 14. századi vízjegyek alapján, másrészt a számadáskönyvek bejegyzései alapján is kimutatható. Kassa kereskedelmi kapcsolatai is Lengyelországba vezettek: lengyel és orosz kereskedők fordultak meg vásárain. Kassa és Krakkó között egyfajta konkurencia is fennállt.¹⁰ Krakkónak árumegállító jogot biztosított az uralkodó, melyet a 15. század folyamán idegen kereskedőkkel szemben érvényre is juttatott. A krakkói árumegállító jogot megkerülvén a szepességi, bártfai és kassai kereskedők eljutottak Toruńba és Danzig városába is, ahol a magdeburgi jog hatása egyértelműen kimutatott. A Szepesség és az ún. öt szövetségre lépett északi-magyarországi város (*pentapolis*) jogéletét a szász-magdeburgi jog is alakította.

A kereskedelmi kapcsolatok nyomán erősödött meg a külföldi egyetemjárás. Az 1364-ban alapított, a jogtudó értelmiség képzésében jelentős szerepet betöltő krakkói egyetemnek a 15. és a 16. században jelentős számú magyarországi hallgatója volt. A krakkói hallgatók hazatérően vezető tisztséget töltöttek be a városi jogéletben, ők voltak az egyetemi jogi kultúra „hordozói” és közvetítői a magyarországi városokban. Ilyen személyiség volt például Eperjes városi jegyzője, Cristan Czibner, aki akkor végezte egyetemi tanulmányait a krakkói egyetemen, amikor Kis-Lengyelország területén a szász-magdeburgi jog virágkorát érte. Czibner, akinek a végzettsége a forrásokban „*almae universitatis Cracoviensis arcium liberalium baccalarius*”-ként fordult elő, tanulmányai végeztével 1497-től Eperjes város igazgatásában vett részt. Ő állította össze azt a hivatalosan is használt jogi gyűjteményt, melyben tárnoki ítélszék cikkei mellé a magdeburgi jogot is feljegyezték.

---

¹⁰ Halaga, Ondrej R. ,Verbindungen ostslowakischer Städte mit dem europäischen Markt über Polen und die Ostsee und die "Pacta mutua" Krakau-Kaschau, in: Evamaria Engel, Konrad Fritze, Johannes Schildhauer (szerk.) Hansische Stadtgeschichte - Brandenburgische Landesgeschichte. [Eckhard Müller-Mertens zum 65. Geburtstag], 132-143 p.

4. A szepesi szászok jogkönyve és a szász-magdeburgi jog

A szepesi szászok jogéletének elsődleges jogforrása az 1370-ben feljegyzett Zipser Willkür. Ebben a jogkönyvben is számos helyen található egyezés a szász tükör rendelkezéseivel, mutatott rá a 19. század végén a szepességi szászok történetírója és forráskiadója Demkó Kálmán. A jelenkori (jog)történettudomány képviselői ezen egyezések számszerű megragadására is törekedtek: Ulrich-Dieter Oppitz és Heiner Lück 16 artikulus, míg Blazovich László 37 artikulus esetében talált a szász tükörrel való egyezést. A párhuzamok a szepességi szász városok joga és a szász magdeburgi jog hosszútávú együttélésének az eredménye.

A Zipser Willkürben több jogi kultúra hatása mutatható ki, így a flamand jog, az iglói városi jog és a brünni esküdtek határozatai is forrásul szolgáltak. A német jog mellett a magyar nemesi jog is alakította a szepesiek jogéletét. A szepesi szászok joga kezdetben eltért a szász-magdeburgi jogtól, erre utal, hogy a cipszerek joga nem tett különbséget a nemek között. Az agnát és kognát rokonság hasonló jogi megítélés alá esett. Ezek a korai szabályok az 1271-es kiváltságlevél idejére vezethetők vissza, amikor a szepesi jog alapján választott bírók ítélték szepesi szászok ügyeiben. A korai jogi normák tovább éltek, s a 15. században bekerültek a Zipser Willkürbe.

A szepesi jog a széleskörűbb jogot biztosít a nőknek, mint a szász-magdeburgi jog. Az özvegy a Zipser Willkür rendelkezései szerint például újbóli házasságkötéséig gyermekei gyámja lehetett és vagyoni jogait illetően is nagyobb szabadságot élvezett, mint az a szász-magdeburgi jogban volt. A „Freidritteil“ jogintézménye - mely frank eredetre vall – a vagyon felének egyharmadáról való rendelkezést a nőnek is megengedte. Az egyház számára való végrendelet állt elsősorban e rendelkezés háttérében, de a rokonoknak is lehetett végrendeletileg a vagyonból juttatni. A Zipser Willkür és a szász-magdeburgi jog rokonítható rendelkezései az örökösödés rendjét, a végrendeletet, a móringot és a gyámságot érintik. A házi béke védelme is a szász tükör normáira vezethető vissza.

A szepesi jogkönyv feljegyzése utáni jogéletről tanúskodik a 16. századi lőcsei kézirat bejegyzése, mely a szász tükör alkalmazását bizonyítja. Az árvavagyon kezelése kapcsán a szász tükörre való utalást tartalmaz a lőcsei tanács 1585-ös bejegyzése, mely a szász tükör joggyakorlatban való alkalmazását valószínűsíti, mert az eredeti rendelkezést a szász tükör értelmében változtatta meg.

A büntetőjogi normák tekintetében is található tartalmi egyezés a két jogkönyv között. A vagyonvédelmi szabályok megsértése, így például házba vagy az ahhoz tartozó kertbe való betörés esetén a halálbüntetés járt az elkövetőnek. A gyümölcslopás tényállását a Zipser Willkür hasonlóképp szankcionálta, mint az a szász tükörben szerepel. A ház és a kerítés, a templom és a temető különös védelemben részesült mindkét jogforrásban.

A jogi terminológiát tekintve nemcsak a német jog, de a magyar jog átvételével is találkozunk. A pénzbüntetés megjelölésére két fogalmat használ a szepesi szászok jogkönyve: a „Birsche” és a „Buße” kifejezést. A „Birsche” a magyar *bírság*¹¹ németesített változata, mely a bíróság által kiszabott pénzbüntetés megfelelője volt. A német és magyar jog kölcsönhatása figyelhető meg a „Birsche” használata kapcsán a Zipser Willkürben.

A Zipser Willkürben a nők jogi státuszát illetően a magyar nemesi jog hatása is kimutatható, a szász-magdeburgi jog a magyar nemesi joggal párhuzamosan, azzal kölcsönhatásban fejtette ki a szepesi szász régióban hatását. A bíróság előtt való megjelenés szabadsága pedig mind a nemesek jogára, mind a telepesek jogára vezethető vissza.

A kéziratok elterjedése jól mutatja a szász-magdeburgi jog útját. A magdeburgi jogi kéziratok sorában a szepességi Podolin város levéltára különös jelentőséggel bír. A magdeburgi jog tudományos feldolgozásait találta meg itt a szlovákiai levéltárakat az 1950-es években felkereső Franz Klein-Bruckschwaiger.¹² A krakkói magdeburgi jogi felsőbbíróság jogászának, Bartłomiej Groickinak a művei¹³ valamint a szász tükör egy lipcsei kiadása is megvolt a podolini levéltárban.

A lengyel közvetítés a Gnézrai városi iratok esetében is kimutatható. A gnézdai levéltárban szintén a krakkói jogtudós Groicki magdeburgi jogról írott műveit találta meg Klein-Bruckschwaiger, aki a könyvek állapotáról is nyilatkozott. A Groicki-féle „Artykuły” című könyvet sokat használták és kézzel írott széljegyzetekkel látták el.¹⁴ A források a vizsgált régióban a magdeburgi jog krakkói változatának a továbbéléséről tanúskodnak. A szász-magdeburgi jogi

---

¹¹ A *birsagium*, a magyar kifejezés latinizált változata az 1271-es kiváltságlevélben is szerepelt.

¹² Klein-Bruckschwaiger, Franz, Ergebnisse einer Archivreise in der Slowakei, in: Südost-Forschungen 13 (1954), 199-258 p.

¹³ Groicki, Bartłomiej, Porządek sądów i spraw miejskich prawa majdeburkiego w Koronie Polskiej, 1560; Groicki, Bartłomiej, Artykuły Prawá Májdeburkiego, Ktore zową Speculum Saxonum, 1560.

¹⁴ Klein-Bruckschwaiger, Franz, Ergebnisse einer Archivreise in der Slowakei, in: Südost-Forschungen 13 (1954), S. 209.

források a szepességi városokba a Krakkóval fennálló jogközösség alapján juthattak el, így a magdeburgi jogi krakkói felsőbbíróság hatókörébe tartoztak a lengyel királyi hatalom alatti szepességi szász városok is. Ezzel indokolható az említett jogforrások használata a joggyakorlatban.

A racionális jogfelfogás, azaz a jogügyletek gyors lebonyolítása egy közös jogi alap meglétét feltételezte. A magdeburgi jog önkéntes átvétele illetve a városi kompendiumokba való felvétele a jog racionális átalakításával indokolható. A kereskedelmi kapcsolatok, a céhek kialakulása illetve a bányászat fellendülése jól működő jogi mechanizmusokat feltételeztek. Igény volt a kereskedelmi, kézműipari és bányászati normák és az azokkal összefüggő jogi eljárás egységesítésére, ezzel is indokolható a magdeburgi jog hatása nem csak a Lengyelországgal határos területeken, de a Magyar Királyság nagyobb kereskedővárosaiban is. A sziléziai illetve kis-lengyel városokkal fennálló kereskedelmi kapcsolatok a magdeburgi jog szubszidiáris érvényét alapozták meg, mely időben a szepességi szász városokban a 16. század közepétől számítható.

5. A *ius commune* és a magdeburgi jog a Szepességben

A szepességi városok jogéletét a 16. és 17. században a *ius commune* forrásai is alakították. Ekkor kezdődött meg a hatályos jognak a római és kánonjoggal való összevetése, s a *ius commune* forrásainak az újrafelfedezésével párhuzamosan ment végbe a szász-magdeburgi jog romanizációja is. Az ílymódon kialakult sokrétegű joganyag nyomai a Szepességben is fellelhetők.

1628-ban jelent meg nyomtatásban a szepesváraljai városi jegyző Balthasar Apel német nyelvű munkája, „Collectanea allerlay nutzlicher vnnd nothwendiger Regeln des Rechtens“ címmel,¹⁵ mely a szász tükör, a magdeburgi jog, a római jog és a kánonjog tudományos összevetését tartalmazza. Ebben a hivatalos célra elkészített munkában alfabetikus rendszerbe szedve szerepelnek a jogintézmények. A jogi fogalmak absztrakt leírása valamint a magdeburgi jogra, a szász tükörrre illetve a lipcsei esküdtek határozataira való számos hivatkozás is mutatja, hogy a szerző jogban járatos személy volt, s a magdeburgi jog közvetítője volt a szepességi régióba. Balthasar Apel munkájában a szász tükör gondolatvezetése is visszatükröződik, mely

---

¹⁵ A forrás kiadása: Piirainen, Ilpo Tapani; Ziegler, Arne (szerk.), Collectanea allerlay nutzlicher vnnd nothwendiger Regeln des Rechtens. Ein deutsches Rechtsbuch aus dem Jahre 1628 aus der Slowakei. Leutschau/Levoča 1995.

alapján valószínűsíthető, hogy a szerző alaposan ismerte a szász tükör tartalmát.¹⁶ A magdeburgi jog hatása, mint az Balthasar Apel kompendiumából megismerhető, a tudományos feldolgozás idején volt a legteljesebb.

A *ius commune* közvetítése a szepességi ifjak külföldi tanulmányaihoz is kapcsolódott. Több lőcsei diák tanult anyavárosi ösztöndíjasként külföldi iskolákban, így a lausitzi és sziléziai gimnáziumokban. A gimnáziumok választásánál a meglévő kereskedelmi kapcsolatok is szerepet játszottak: Schweidnitz, Goldberg és Görlitz városokba vezetett a diákok útja. Ezek a városok a magdeburgi joggal éltek, jogadományozás illetve a magdeburgi esküdszék iránymutatása alapján.

Az egyetemi tanulmányokat illetően a wittenbergi egyetem különösen jelentősnek bizonyult, ahova számos lőcsei hallgató iratkozott be. Név szerint ismert Thomas Homonnay, aki Wittenbergben két évig jogot tanult s az ott megszerzett tudását Szepességbe visszatérően kamatoztatta. A lőcseiek közül többen közjogi tárgyú disszertációval fejezték be tanulmányaikat.¹⁷

6. A szász-magdeburgi jog úja Erdélyben

Az erdélyi szászok jogéletét, úgymint a szepesi szászokét a kiváltságlevelekben elismert autonómia, a saját bíróválasztás joga alakította. A törvénykezés során a saját jogszokásaik alapján ítéleztek, s a pereikben a magukkal hozott jogszokások továbbra is érvényben voltak.

Az erdélyi szászok kiváltságaikat az 1224-es II. András király által kiadott privilégiumlevélből eredeztették, mely *Privilegium Andreanum* (röviden *Andreanum*) néven ismert. Ebben a kiváltságlevélben a király a szászok azon előjogait erősítette meg, melyet a király elődei már korábban elismertek. Az *Andreanum* egyúttal az erdélyi szászok szövetségének, az *universitas Saxonum* kezdetét is jelentette, mert a privilégium kiadását megelőzően is létezett egyfajta közösségi forma. Ennek a közösségi szervnek a küldöttei jártak el a privilégiumok újbóli kiadásának, a kiváltságok elismertetésének az ügyében. II. András kiváltságlevelében egyazon jogi státuszt biztosított az erdélyi szászok egyetemének a Szászvárostól Barótig húzódó területen, s a király oltalmába vette őket. Az *Andreanum* a szászok egyetemét politikai egységnek is-

---

¹⁶ V.ö.: „Ein weib mag Jhres guttes nichts Vergeben ohne ihres Mannes willen“ (Piirainen/Ziegler, *Collectanea allerlay nutzlicher vnnnd nothwendiger Regeln des Rechtens*, 63 p.) és „Wip en mag nicht vergeben ane ihres mannes willen [...]“ (*Sachsenspiegel Landrecht*, I.31).

¹⁷ Szabó, Béla, Előtanulmány a magyarországi joghallgatók külföldi egyetemeken a XVI-XVIII. században készített disputációinak (disszertációinak) elemzéséhez, in: *Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Juridica et Politica* 8, Fasc. 5 (1993), 295 és 304-305 p.

merete el, ezért e kiváltságlevél egyúttal az erdélyi szászok autonómiájának a legfontosabb dokumentuma.

A saját jog továbbélésének konkrét példája az örökjogi „Dritteil“ jogintézménye, melynek történetén keresztül a jogi transzfer s a szász jog sokszínűsége is nyomon követhető. A „Dritteil“ eredetileg nem tartozott a szász-magdeburgi jog jogintézményei közé, a hagyományon alapult, s megléte a szóbeliség időszakára utal. Cseh- és Morvaországban, Sziléziában és a Meissen-i Őrgrófság területén ismert volt e frank eredetű jogintézmény. A zsolnai városi jogkönyvben is található utalás a „Dritteil“ intézményére.

Egy 1323-as erdélyi oklevél *consuetudo Cybiniensis*-ként tett említést a „Dritteil“-ről, ez a kitétel még mint szebeni jogszokásként kezelte e jogintézményt. A szász-magdeburgi jogi eredetű „Magdeburger Weichbild“ szövege, mely a Codex Altembergerben is megtalálható az asszonyok öröklési jogai kapcsán tett említést a „Dritteil“-ről. A 15. század végén Nagyszébenbe hozott kódexben a „Dritteil“ már mint a magdeburgi jogi jogforrás jogintézményeként szerepel. 1485-ben a nagyszzebeni polgármester Thomas Altemberger végrendeletében ismét fellelhető a „Dritteil“, mint az elhunyt ruháiról történt rendelkezés.

Ezt a jogintézményt vette fel a 16. század végén Matthias Fronius jogi kompendiumába („Eigen-Landrecht der Siebenbürger Sachsen“), mely 1583-ban a fejedelem megerősítésével hatályos joggá vált. Fronius a „Dritteil“ jogintézményét a hagyományra vezette vissza: „von rechts und gewohnheit wegen“. Az elhunyt anya hagyatékából egy harmadot a gyermekeknek kellett az apának juttatnia. Fronius ezt az osztályt „Mutter-Dritteil“-nak nevezte. Az elhunyt apa által hátrahagyott földterületet is Fronius szerint „harmadolni“ kellett.

A jogszokásokat szóbeli hagyományozás korában alakították s kiegészítették, a normák feljegyzésével azonban ez a képlékenység véget ért. Az erdélyi szászoknál a jog írásbeli rögzítésének a kezdete a 15-16. századra tehető. A 15. század végén a nagyszzebeni polgármester és királyi bíró Thomas Altemberger egy jogi gyűjteményt hozott a városába, Codex Altemberger néven lett ismertté. A kézirat a birtokába Altemberger vagy bécsi egyetemi tanulmányai során vagy az azt követő budai királyi kancelláriai jegyzősége idején került. A bécsi egyetemi tanulmányok alatt a *ius commune* tanítását is megtapasztalta, mert a bécsi egyetemi források alapján Altemberger a *baccalaureus iuris canonici* címmel tért haza.

A kódex használata a jog szóbeli és írásbeli hagyományozása közötti átmenetet jelöli. A kódexben feljegyzett jogi szövegekre hivatkozni lehetett, a jogkönyv a szóbeli jogszokásokat

kiegészítő normákat tartalmazott. A Codex Altemberger a szász-magdeburgi jog hatása szempontjából is lényeges feljegyzésnek bizonyul, mert a német jogkönyvek sorában szintén jelentős sváb tükör Landrecht részét, a „Magdeburger Weichbild“-et valamint az iglói város- és bányajogot jegyezték fel benne. A jogforrások átvétele, szubszidiárius hatása a városi joggyakorlat ismeretében azonban további pontosítást igényel. Az viszont valószínűsíthető, hogy a későbbi nagyszebeni polgármester a külhoni jogintézmények bevezetésére tett kísérletet.

Az Altemberger-féle kódexet minden bizonnyal a nagyszebeni városi igazgatásban is használták, mint arra a benne foglalt esküminták utalnak. Az Erdélybe 1536-ban bevezetett reformáció is nyomot hagyott a kódexen, mert az eskümintákból törölték a Máriára és a szentekre való hivatkozást. A nagyszebeni felsőbbíróság gyakorlatában több évtizeden át a szokásjog forrásaként használták a Codex Altembergert.

A kéziratok származási helye alapján a jogi transzfer útja is felvázolható. A délnémet városok, Buda és Erdély között fennálló kereskedelmi kapcsolatok a jogi normákat is közvetítették. A kereskedelmi útvonal Budán keresztül vezetett, így a budai jog is a német jogszokások közvetítőjeként tartható számon. A jogi szimbiózisra utal a budai jogkönyv harmadik kéziratának a származási helye: Néda Relković Kolozsvárt jelölte meg a jogfeljegyzés címzettjeként. Ebben a kéziratban egy német hűbérjogi szöveg is szerepel, mely a sváb tükör hűbérjogi részével való hasonlatosságot mutat. Relković a kolozsvári kézirat s a szász illetve sváb tükör gondolati és tartalmi egyezéseire is felhívta a figyelmet.¹⁸

Az erdélyi szászok lengyelországi kapcsolatai is ismertek, ezen a szálon is kapcsolatba kerülhettek a lengyel városokban élő magdeburgi joggal. Kassán, Krakkón és Toruńon keresztül vezetett az a kereskedelmi útvonal, melyen egyesek egészen Gdańskig is eljutottak.

Az erdélyi szász polgárok 16. századi könyvjegyzékei mind a római jog mind a szász-magdeburgi jog hatását valószínűsítik. Az erdélyiek könyvei között gyakran szerepelt a szász tükör, melyre a városi igazgatásban is hivatkoztak.¹⁹ A 16. század második felétől kezdődően Erdélyben a római jog recepciója határozta meg a jogéleletet, mely a szász-magdeburgi jog átvételére is kihatott. Justinianus kodifikációja s a Fronius-féle „Eigen-Landrecht“ gyakran jelent meg a könyvjegyzékekben.

---

¹⁸ Relković, Néda, A budai jogkönyv (Ofner Stadtrecht) harmadik kézirata a Fővárosi Könyvtárban, in: Fővárosi Könyvtár Évkönyve 11 (1941). 121-141 p.

¹⁹ Moldt, Dirk, Deutsche Stadtrechte im mittelalterlichen Siebenbürgen. Korporationsrechte, Sachsenspiegelrecht, Bergrecht, Köln, Weimar, Wien 2009, 213 p.

A római jog szubszidiáris hatására az „Eigen-Landrecht“-ben is található hivatkozás. Fronius jogkönyve kifejezetten a római jogot jelölte meg hézagpótlóként, ez a kitétel az erdélyiek jogának a *ius commune* alapú jogtudományhoz kötődését mutatja. A nagyszebeni, brassói, beszercei polgárfjak közül többen tanultak a wittenbergi egyetemen,²⁰ s a krakkói egyetem hallgatói között is számos erdélyi szász volt, így a jog továbbfejlesztésének az alapjául Erdélyben is a római és kánonjogi szabályok szolgáltak.

IV. Jogösszehasonlító összegzés

A középkori Magyar Királyság városainak a jogfejlődése és a szász-magdeburgi jog hatása együttesen interdiszciplináris módszer alkalmazásával, az összehasonlító jogtörténet, a társadalom- és gazdaságtörténet eredményeire való kitekintéssel értelmezhető. A jogi transzfer elemzése szorosan kötődik a város és a migráció kutatásához. A közép- és kelet-európai régióban a városjog kialakulásának a szakaszában széleskörben hatott a magdeburgi jog, a magdeburgi jognak a magyar jogfejlődésben játszott szerepét, a korszakhatárokat és intenzitását tekintve érdemes a komparatiztika módszerével a környező régió (Lengyelország, Cseh- és Morvaország) városjogfejlődésére is kitekintést tenni.

A lengyel alkotmányfejlődéssel való összevetés alapján megállapítható, hogy a magdeburgi jog Magyarországon valamelyest később, a jog rögzítésének a városi jogkönyvek feljegyzésének a korában fejtette ki hatását. Ez a tézis a fehérvári szabadságok magdeburgi jogi eredetét kérdőjelezi meg, mely a korábbi német történetírás kiindulópontja volt. A magyar városok kialakulása idején a magyar uralkodók nem a magdeburgi jogot adományozták a kiváltságolt településeknek, ez időbeli illetve tematikai érvekkel is alátámasztható. A városok alapítása és a városprivilegiumok kiadása nem egy már meglévő városjog mintájára történt.²¹

Amíg a lengyel uralkodók városaikat a magdeburgi joggal ruházták fel, s a magdeburgi jogú törvénykezés végett Krakkóban felsőbbíróságot is alapítottak, addig a magyar királyok az autonóm jogi státusszal, a hospesszabadságok továbbélésével segítették elő a települések fejlődését. Lengyelországban a városfejlődés korai korszakában az uralkodói akaratnyilatkozatokon

---

²⁰ Szabó, Béla, Magyarországiak politica-disputatiói nyugat-európai egyetemeken a 17. században, in: A szabadság felelőssége. Írások a 65 éves Dénes Iván Zoltán tiszteletére, Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó 2011, 295-307 p; Szabó, Miklós/Tonk, Sándor, Erdélyiek egyetemjárása a korai újkorban 1521-1700, Szeged: 1992.

²¹ Schödl, Günther, Ungarns Städtewesen im Spätmittelalter. Zum deutschen Anteil an Entfaltung und Krise, in: Friedhelm Berthold Kaiser, Bernhard Stasiewski (szerk.) Stadt und Landschaft im deutschen Osten und in Ostmitteleuropa, Köln, Wien 1982, 134 p.

keresztül érvényesült a magdeburgi jog, így ott a királyi városokban hatott. A Magyar Királyságban viszont a városok keletkezésekor csak elvétve találkoztunk jogadományozással.

„Ein so lebhafter Rechtsverkehr, wie ihn im Mittelalter Magdeburg mit vielen Städten Norddeutschlands [...] gehabt, darf in dem ung[arischen] Städteleben jener Zeit nicht gesucht werden“ - állapította meg Andreas Michnay és Paul Lichner 1845-ben.²²

A magyar városfejlődés korai szakaszában a magdeburgi jog hatása kevésbé érzékelhető, mint Lengyelországban illetve Cseh- és Morvaországban. A középkori Magyar Királyságban ugyanakkor a német telepések magukkal hozott jogaik alapján jutott érvényre a német jog.

A német eredetű jogszokások érvényesülése a bíróválasztás és a jogi autonómia elismerésén alapult. A magdeburgi jog hatása a magyar városokban tehát nem a jog adományozására vezethető vissza, sokkal inkább a városok német patrícusai és a város igazgatása állt a német jog átvétele mögött. A Magyar Királyság városaiban a délnémet városokkal fennálló kapcsolatok értelmében a sváb tükör és a délnémet városjogok hatása is kimutatható.

A Magyar Királyságban a jelentősebb kereskedővárosoktól származó adók a királyi kincstár fontos jövedelmét képezték, ezért a király közvetlen támogatását élvezték. Így alakult ki a magyar királyi városok fellebbviteli fórumaként a tárnoki ítélőszék. Zsigmond király uralkodása alatt, a bárói hatalmi harcok korában a városok megerősödtek, és a tárnokmester nemesi esküdtei helyébe is a városok küldöttei kerültek. Amíg a magdeburgi jogú lengyel városokban felmerült jogkérdésekben közvetlenül a magdeburgi esküdtekhez fordultak vagy a krakkói magdeburgi jogú felsőbírósághoz, addig a magyar városok előtti perekben a tárnoki ítélőszék határozott a magyar városi – jórészt budai – jog alapján. A közponosított királyi hatalommal is indokolható, hogy a külhoni esküdszékek megkeresése a magyar jogban nem ismert.

A szász-magdeburgi jog útja a királyi Magyarországra jórészt Szilézián keresztül vezetett, mely a kelet-európai jogfejlődés meghatározó régiója volt. A sziléziai városokkal fennálló kereskedelmi kapcsolatok a jogi normákat is közvetítették. A jogi transzfer útja Közép-Kelet-

---

²² Michnay, Andreas/Lichner, Paul (kiad.), *Ofner Stadtrecht von MCCXLIV-MCCCCXXI / Buda városának törvénykönyve MCCXLIV-MCCCCXXI-ből*, Pressburg 1845, 261 p.; Petrovics, István, *A korai magyar városfejlődés és az idegen jog*, in: *Régi és új peregrináció. Magyarok külföldön, külföldiek Magyarországon.*, Békési Imre é. m. (szerk.), 1. köt, Budapest/Szeged, 1993, 269 p.

Európa más régióin keresztül is vezethetett: Kis-Lengyelország és Csehország is a közvetítés jelentős területének tekinthető.

A magdeburgi jognak a Szepesség jogéletére gyakorolt hatása Krakkó közelségével is indokolható. A 13 szepességi város lengyel koronának való elzálogosítása esetében az uralkodói politika is a magdeburgi jog elterjedésének az irányába hatott. Ezáltal a szász-magdeburgi jog városaival való politikai közösség jött létre, mely kihatott a jogi kapcsolatok alakulására is.

A szász-magdeburgi jog magyarországi hatásának a vizsgálata arra is rámutat, hogy a szász tükör és a magdeburgi jog története európai kontextusban, országhatároktól függetlenül értelmezhető. A Kárpát-Medence régióiban, melynek alkotmányjogi kereteit a középkorban a Magyar Királyság alkotta, az európai jogi kultúra gyökereinek a megléte a szász tükör és a magdeburgi jog hatása alapján is kimutatható. A szász-magdeburgi jog Európa közös szellemi öröksége, mit arra a középkori magyar jogrendszer, különös tekintettel a városjog fejlődésének a vizsgálata is rámutatott.

A habilitáció témaköréhez kapcsolódó megjelent és megjelenés alatti publikációk**Szakkönyvek:**

Sächsisch-magdeburgisches Recht in Polen. Untersuchungen zur Geschichte des Rechts und seiner Sprache. Berlin: De Gruyter 2011. (=Ivs Saxonico-magdeburgense in oriente. 2) (társszerzők: Inge Bily és Wieland Carls)

Ungarisches Stadtrecht aus europäischer Sicht. Die Stadtrechtsentwicklung im spätmittelalterlichen Ungarn am Beispiel Ofen, Frankfurt/M. 1997

Tanulmányok:

Bericht über „Sächsisch-magdeburgisches Recht in Ungarn und Rumänien. Autonomie und Rechtstransfer im Donau- und Karpatenraum.“, in: Denkströme. Journal der Sächsischen Akademie der Wissenschaften (megjelenés alatt)

A szász tükör és a magdeburgi jog útja Közép-Kelet-Európában, in: Miskolci Jogi Szemle (megjelenés alatt)

A városi béke és a tulajdonvédelem a középkori budai jog rendszerében, in: Urbs. Magyar Várostörténeti Évkönyv (megjelenés alatt)

Rechtshistorische Dimensionen einer Metropole: Das sächsisch-magdeburgische Recht in Osteuropa, in: Parthenopolis. Jahrbuch zur Kultur und Stadtgeschichte Magdeburgs, Bd. 2 (2011/2012), 85-101

Közép- és Kelet-Európa történelmi öröksége: a szász-magdeburgi jog, in: Németföldről Németországba. Magyar kutatók az egyetemese történelemről. (szerk.) Frank Tibor, Budapest: Gondolat 2011, 39-56

Forschungen zu deutschen Stadtrechten im Osten Europas – neue Forschungsansätze zu einem Begegnungsraum, in: Deutsch im interkulturellen Begegnungsraum Ostmitteleuropa, (szerk.: Ernest Hess-Lüttich, Anita Czeglédy, Ulrich Langanke, Frankfurt/Main 2010, 559-569

Städte des Magdeburger Rechts in Osteuropa, in: Städtische Räume im Mittelalter, (szerk.) Susanne Ehrich és Jörg Oberste, Regensburg 2009, 181-193

- Vom ungarischen „Volksgeist“ bis zum europäischen Kontext. Zur Geschichte der Rechtsbücherforschung im Donau-Gebiet, in: Der Schwabenspiegel und andere Rechtsbücher im Donau-Gebiet, (szerk.:) Elemér Balogh (megjelenés alatt)
- Kiváltságlevél és városi szabadság - A szabad királyi városi státus jogi és társadalomtörténeti tartalma a „hosszú középkorban“, in: Urbs. Magyar Város-történeti Évkönyv, 1 (2006), 63-72
- Die Städte im Königreich Ungarn im europäischen Kontext, in: Kultur- und rechtshistorische Wurzeln Europas. Arbeitsbuch, (szerk.) Jörg Wolff, Mönchengladbach 2005, 243-259
- Rechtshistorische Brückenschläge. Zur Geschichte der städtischen Normfixierungen im spätmittelalterlichen Königreich Ungarn und ihrem europäischen Kontext am Beispiel des Schemnitzer Stadtrechts, in: Stadt-Gemeinde-Genossenschaft. Festschrift für Gerhard Dilcher zum 70. Geburtstag, (szerk.) Albrecht Cordes, Joachim Rückert és Reiner Schulze, Berlin 2003, 117-127
- Katalysatoren der mittelalterlichen ungarischen Rechtskultur und ihre Verbindungen zu Europa: Handel, Stadtrecht und Auslandsstudium, in: Ungarn und Europa – Rückblick und Ausblick nach tausend Jahren, (szerk.) Georg Brunner, München 2001, 35 é.k.
- Das Ofner Stadtrechtsbuch, in: Wolfgang Jahn é. m. (szerk.), Bayern – Ungarn: 1000 Jahre. Katalog zur Bayerischen Landesausstellung 2001, Augsburg 2001, S. 133 f.
- A városbíró alakja a Budai Jogkönyvben, in: Iustum, aequum salutare, Festschrift zum 70. Geburtstag von János Zlinszky, Bánrévy Gábor (szerk.), Budapest 1998, 116 é.k.
- A városi jog és feljegyzései a középkori Magyarországon, in: Acta Universitatis Szegediensis de József Attila nominatae. Acta Juridica et Politica, 54 (1998), 7, 19 é.k.
- A középkori város a jogtörténet szemszögéből, in: FONS. Forráskutatás és Történelmi Segédtudományok, 3 (1996), 3-30